

Lezen

De kracht
van woorden

vrt

Lezen: De kracht van woorden

Welkom in de EDUbox Lezen: De kracht van woorden.

In deze EDUbox helpen we alle vooroordelen over poëzie de wereld uit en bewijzen we hoe sterk woorden kunnen zijn. Vergeet het beeld van de eenzame dichter die in zijn kamertje schrijft bij kaarslicht. Poëzie is veel meer dan papier alleen. **Mengvormen** als spoken word, graphic novels en slam poetry veroveren de wereld.

Van de snelweg over het stadsplein tot het podium: ga je mee?

Deze EDUbox is het resultaat van een samenwerking tussen

Het Leesoffensief

01

**Even opwarmen ...
Wat zie je?**

Opdracht

Lees de gedichten.

Tikkertje

Ik ben hem, zei het leven

en ze rende achter hem aan
mij kun je nooit pakken
hijgde de dood die rende
alsof zijn leven ervan afhing

al snel was de dood buiten adem
haalde zij hem huppelend in, tikte
maar nog voor zij kon wegrennen
raakte hij haar weer aan

de dood tikte, het leven tikte
en zo bleven ze ter plaatse, tikten
de tijd weg en toen de avond viel
waren ze moe van het spelen

gingen bang van het donker
hand in hand weer naar huis

© Maud Vanhauwaert, Tosca,
Uitgeverij Das Mag 2023

Verstoppertje

Ik tel tot tien, zei het leven
en daarna moet jij je verstoppen

de dood keek haar met grote holle
haast aandoenlijke ogen aan

het leven ging tegen een boom staan
telde traag tot tien en dacht
ik ga hem lekker nooit zoeken

maar toen ze zich omdraaide
schrok ze, want hij stond er nog

schoorvoetend was hij zelfs
nog wat dichter gekomen

en in zijn grote holle ogen zag ze
hoe zij was — gezien

© Maud Vanhauwaert, Tosca,
Uitgeverij Das Mag 2023

Boodschap Van Algemeen Nut

Als er geen danser meer was
die de wereld een draai geeft
met pirouettes

Geen speler die de rollen keert
geen schilder die het licht
uit de schaduw trekt

Muzikant die stemmen kan verbinden
en nooit voorbijgaat aan een rust
Als er alleen nog de dichter was

Om zo'n leegte te beschrijven
hij zou de woorden niet vinden

© Maud Vanhauwaert, Het stad in mij,
Uitgeverij Das Mag 2024

Gedichten hoeven helemaal **niet ver-van-ons-bed** te zijn. Ze kunnen ons echt raken of zelfs troosten. En we gebruiken ze allemaal, soms zonder het te beseffen. Wat is er mooier dan een instagramgedicht te sturen naar je lief of een grappig versje naar een vriend?

Groepsgesprek

1. Wat roept poëzie bij jou op?
2. In welke situaties worden gedichten nog gebruikt?

Video

Ook woordkunstenaar Maud Vanhauwaert is dol op poëzie. Ze experimenteert ermee op de gekste plaatsen en in de origineelste vormen.

Maak kennis met haar in de volgende video!

Groepsgesprek

Bekijk nog enkele video's op het YouTube-kanaal van Maud Vanhauwaert.

Wat wil Maud volgens jou met deze filmpjes bereiken? Lukt dat, denk je?

Gedichten kunnen verschillen **qua inhoud én qua vorm**.

Er zijn klassieke gedichten maar ook graphic poems waar beeld en tekst even belangrijk zijn. Vandaag kan je zelfs poëzie maken in WhatsApp. Er is voor elk wat wils!

Video

Maud Vanhauwaert wil **de vooroordelen** over poëzie doorbreken. Ontdek hier waarom.

02

Soorten gedichten

1. Vormgedichten

Vormgedichten zijn gedichten waarbij de vorm een belangrijke rol speelt. Vaak is de inhoud van het gedicht gelinkt aan de vorm ervan. Het is **niet altijd eenvoudig om het gedicht te lezen** door de speciale vorm.

een eigen idee
 wat is een eigen idee
 ik heb helemaal geen eigen idee
 mijn hoofd is
 geen eigen idee
 leeg
 wie helpt mij
 leeg
 aan een eigen idee
 leeg
 meneer op de radio
 heeft u
 misschien
 een eigen idee
 maar nee
 en de man op tv
 hij schudt van nee
 ojee, ojee
 geen eigen idee
 MIJN IK ERMEE
 wie heeft dat bedacht
 D I T
 eigen idee
 weg ermee
 maar hé
 hier staat
 MIJN EIGEN IDEE
 OK?

2. Graphic poems

© Lies Van Gasse, Graphic Poem, 2015

Graphic poems zijn gedichten waarin **een tekening** gecombineerd wordt met **tekst**, zoals dat ook in graphic novels gebeurt.

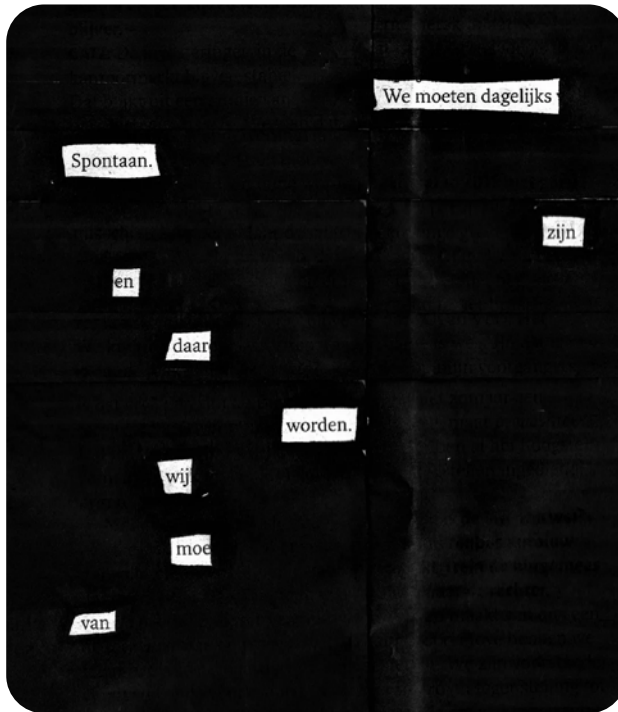
3. Stapelgedicht

Stapelgedichten zijn heel korte gedichten die worden gemaakt door **boeken op elkaar te stapelen**. De **titels op de ruggen** vormen het gedicht. Ze worden van boven naar beneden gelezen.

© Karen Meijs, Stapelgedicht, 2014

4. Stiftgedicht

Een **stiftgedicht** is een kort gedicht dat ontstaat door **delen van een krantenartikel** of een andere tekst **zwart te kleuren**.

De woorden die overblijven vormen een samenhangende tekst die poëtisch is of absurd.

5. WhatsAppgedicht

Een **WhatsAppgedicht** wordt gemaakt via ... WhatsApp. Twee mensen sturen elkaar telkens **een zin**.

Het gesprek vormt uiteindelijk een gedicht. Het is een bijzondere manier om samen poëzie te maken.

© Whatsappgedicht, School der Poëzie

Opdracht

Schrijf nu zelf een **WhatsAppgedicht** met iemand van je groepje. Kies wie de eerste zin post in jullie gesprek en vul daarna aan. Het gedicht bestaat uit **vier zinnen/posts** van elk van jullie.

Tip: kies woorden die samen mooi klinken. Probeer er dan een gedicht van te maken door te ordenen en woorden toe te voegen of te schrappen.

Maak **een screenshot** van het gedicht op je smartphone en stuur het naar je leerkracht.

6. Instagramgedicht

Instagramgedichten zijn korte gedichten die gedeeld worden via Instagram. Ze moeten meteen ('instantly') begrepen kunnen worden en zijn daarom kort en niet heel moeilijk.

Er wordt vaak gespeeld met **synoniemen**, **alliteratie en rijm**. Ook het lettertype en het kleurgebruik spelen een belangrijke rol. De hashtags die hiervoor gebruikt worden zijn #poëzie, #instadichters, #instapoetry of #dichtersvaninstagram.

Ik wil naar buiten
De hele dag verdwalen
In de warmte van de zon
En als het dan kouder wordt
Knus onder een dekentje
Bij jou op het balkon

elmay claassen

7. Slam poetry en hip hop

Video

Bekijk de volgende twee fragmenten. Wat is **het verschil**? Wat zijn de **gelijkenissen**?

Zwangere Guy

Gorik part 1

Hind Eljadid

Zij die zonder vader opgroeien

Wist je dat?

Slam Poetry ontstond in Amerika in de jaren 70 en is vandaag ook in ons land populair. Slam poets nemen het tegen elkaar op zoals in een boksring. Ze vechten niet met hun vuisten maar met woorden.

Het is een combinatie van **poëzie, performance en voordracht**. Het genre lijkt een beetje op hiphop door het **opzwepende ritme** en de **maatschappelijk geëngageerde teksten**.

Video

In de volgende video kom je meer te weten over Slam Poetry.

Video

Gedichten kunnen ook ingezet worden voor **politieke of maatschappelijke doelen**. Kijk en luister naar een stukje uit *The Hill We Climb*, de poëtische tekst die Amanda Gorman bracht bij de eedaflegging van de Amerikaanse president Joe Biden.

Wat zou Amanda Gorman met haar gedicht willen zeggen?

03

Aan de slag

Video

Kruip nu zelf in de huid van een dichter! Maud Vanhauwaert legt de opdracht uit.

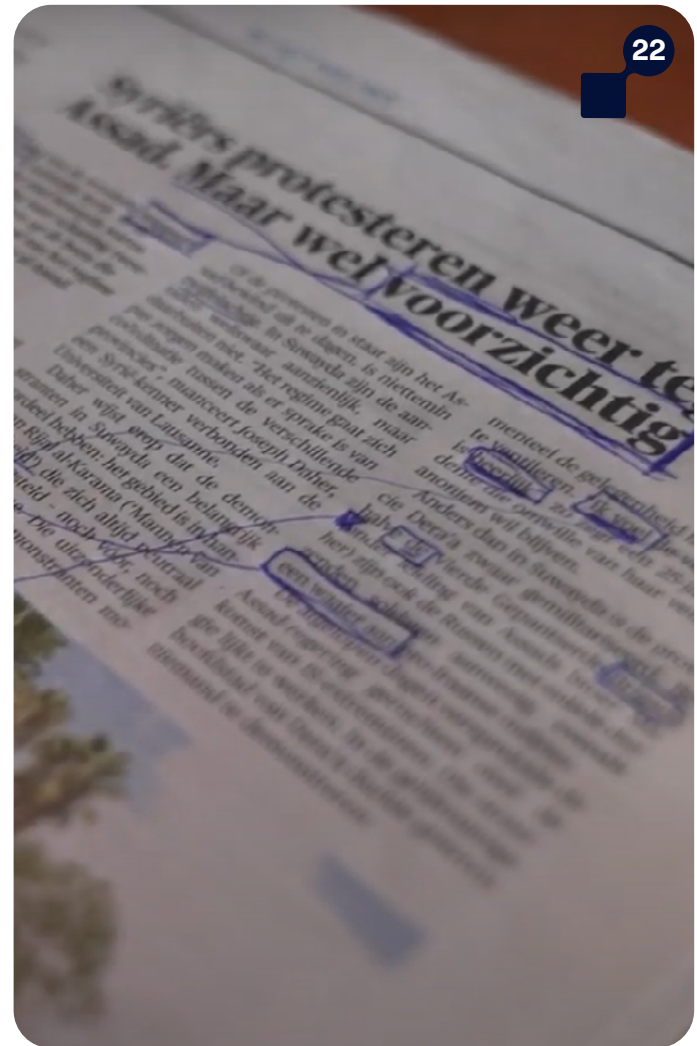

Opdracht

Maak zelf een stiftgedicht, alleen of met iemand van je groep.

- ☐ De leerkracht geeft je een krantenartikel of een andere tekst.
- ☐ Lees de tekst en omcirkel de woorden die je wil gebruiken voor je gedicht.
- ☐ Schrap de rest en voeg eventueel tekeningen, pijltjes of andere symbolen toe om aan te geven hoe het gedicht gelezen moet worden.

Een stiftgedicht heeft geen vaste regels, dus wees creatief!

04

Conclusie

Poëzie is heel ruim. Het bestaat in **allerlei vormen**. Het hoeft niet zwaar of moeilijk te zijn. Integendeel, het is vaak heel speels! Ben je zelf op zoek naar hedendaagse poëzie, maar weet je niet waar te zoeken?

We geven je enkele tips.

TikTok

Na BookTok verovert **PoetryTok** het internet. Hashtags als #poezietok en #poetryisnotdead zijn razend populair.

Jonge mensen lezen hun gedichten voor op **muziek** en combineren ze met mooie **camerabeelden**. **De combinatie van tekst, beeld en muziek** werkt.

Ga naar TikTok en scroll door de video's. Misschien vind je wel iets moois?

Instagram

Zoals eerder besproken is er op **Instagram** heel veel poëzie te vinden. Denk aan Rupi Kaur en de korte gedichten van Lois Kruidenier.

Ik wil over de wereld vliegen
met jouw armen als thuisbasis.
Hou me niet vast en
laat me niet gaan.

Hou me los.

© Lois Kruidenier, Hou me los., 2021

Raadgedicht

Een **raadgedicht** is een gedicht waarin één woord ontbreekt. Dit woord is afgedekt en alleen de dichter kent het woord.

Een leuke en eenvoudige manier om de dichter in jou naar boven te brengen! Je vindt nog meer raadgedichten op **raadgedicht.nl** en **poeziepaleis.nl**.

Gewoon

Ik ben zo doodgewoon
zó gewoon, da's niet gewoon,
misschien wel de gewoonste
van de gewone mensen.

Ik draag gewone kleren
en heb een doodgewone tas.

Ik wens ook heel gewone wensen,
ben de gewoonste van de klas.

Gewoonlijk zegt ook iedereen:
'Jij bent gewoon een wonder'.

En dan zeg ik [afgedekt] :

'Dat klopt,
ik ben gewoon bijzonder!'

© 2023 Mark Haayema

Raadgedicht

Songteksten

Wist je dat gedichten vroeger **gezongen** werden? Vaak werden ze zelfs **begeleid door een instrument**. Poëzie en muziek waren dus nauw met elkaar verbonden.

Ook vandaag is er nog altijd een nauwe band. Zowel voor poëzie als voor songteksten is het **gebruik van taal, klanken en ritme** heel belangrijk.

Soms is de betekenis van het gedicht of de songtekst snel duidelijk. Soms gaat het er mysterieuzer aan toe en moet je **een aantal keren lezen** vooraleer de boodschap duidelijk wordt.

Poëzie schrijven is goochelen met taal. Maar er zijn ook veel muzikanten die spelen met woorden. Denk maar aan 'Goud' van Bazart. Waarover gaat dit liedje denk je?

Één dans, geef me één dans met de duivel

Geen kans, er is geen kans op nog twijfel

Oh, liever snel naar de hel dan traag naar de hemel

Oh, liever snel naar de hel dan traag naar de hemel

Meevalt, als het meevalt op het einde

Oh, geloof mij, elk feest duurt hier oneindig

Ik zie goud aan de rand van de zon

Ik ben te oud om te weten waarom

Mijn trein op het foute perron

Breintrein zoekt nieuwe wagon

Even reflecteren

Wat vond je vooraf van poëzie? En wat vind je nu?

Op welke manier is je mening over poëzie veranderd?

Heb je iets ontdekt wat je nog niet kende of wist?

05

Meer weten

Wil je na deze box nog meer te weten komen over lezen en boeken? In dit laatste deel krijg je nog heel wat links waar je terechtkunt voor extra informatie.

Boekenzoeker

Aan de hand van criteria die jij kiest, geeft Boekenzoeker je boekentips, aangepast aan jouw leeftijd en wensen.

www.boekenzoeker.be

Iedereen Leest

Iedereen Leest coördineert campagnes en programma's rond lezen en brengt kennis over leesbevordering en leesplezier samen.

www.iedereenleest.be

Lees-wijzer

Lees-wijzer richt zich tot jonge lezers én tot de volwassenen die hen met literatuur in contact brengen.

www.lees-wijzer.be

De Leesjury

De Leesjury is een leesclub voor kinderen en jongeren waarin je een aantal boeken leest en er met je leeftijdsgenoten over kan praten.

VRT Lees mee op VRT MAX

Dit is een interessante webpagina met recente interviews en boekenitems.
www.vrt.be/vrtmax/themas/vrt-lees-mee

Wekelijkse VRT Lees mee – nieuwsbrief

Ontvang wekelijks leestips en het meest recente boekennieuws uit alle programma's van VRT. Inschrijven op:
www.vrt.be/nl/over-de-vrt/opdracht/kernopdrachten/cultuur/vrt-lees-mee

“De vijf boeken van de week” op VRT NWS

Dit is een selectie van 5 boeken uit interviews van de voorbije week.
www.vrt.be/vrtnws/nl/rubrieken/cultuur-en-media/boeken

‘Leesbaar’ met Annelies Moons en Joris Hessels, ism Radio 1

Dit is een podcast met boekenrecensies en leestips.
www.vrt.be/vrtmax/podcasts/radio1/l/leesba-a-r

‘Read This’ met Shania Gooris en booktokkers, ism MNM

Dit is een podcast met recensies en tips over Young Adult-romans
www.vrt.be/vrtmax/podcasts/mnm/r/read-this-

Het jongerenplatform van het Literatuurmuseum

Een platform waarop jongeren een young adult boek kunnen kiezen.
literatuurmuseum.nl/nl/ontdek-en-beleef/vindjouwyaboek

Rijke teksten

Een website met voorbeelden van rijke teksten voor leerlingen van 6 tot 18 jaar. Ook leer je hier wat een rijke tekst is en hoe je ze herkent.
rijketeksten.org

Wablief

Een platform dat de wereld begrijpelijk wil maken voor iedereen met nieuws en boeken die eenvoudig en duidelijk zijn.

www.wablief.be

Jongerenpoëzie van Cultuurkuur

Een tweejaarlijks event waarbij leerlingen uit de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs Poëziesterren toedichten aan hun favoriete gedicht.

www.cultuurkuur.be/jongerenpo%C3%ABzie

Poëziweek

Op deze website vind je alles wat er tijdens de jaarlijkse poëziweek te doen, te zien en te horen is.

www.poeziweek.com

Poëziecentrum

Dit is een kenniscentrum voor Nederlandstalige poëzie waar onder meer de poëziekrant wordt gemaakt.

www.poeziecentrum.be